



Al met al kan men te maken krijgen met een stapeling en wirwar van diverse wettelijke regimes.

ER ZIJN VEEL UITZONDERINGEN WAARVOOR
GEEN MELDINGSPLICHT GELDT

BOMEN PLANTEN COMBINEREN MET LANDBOUW, WAT MAG IK?

U bent agrarisch ondernemer en wilt bomen planten op uw bedrijf. Niet één boom maar een hele rij, of vele rijen, in combinatie met akkerbouw of grasland. Eén van de grootste obstakels die u er mogelijk van weerhoudt om bomen te planten is de onduidelijkheid rondom de wet- en regelgeving. De huidige regels zijn niet ingericht om agroforestry te ondersteunen waardoor het een ingewikkelde zaak lijkt. TEKST & FOTO'S | ISABELLA SELIN NORÉN & MARCEL VIJN

Omdat elke wet met betrekking tot bomen een eigen ingang en doel heeft en omdat al deze wetten van elkaar onafhankelijk zijn, moeten we ze apart bekijken. In dit artikel geven we nadere uitleg over de wet- en regelgeving waarmee u te maken kunt krijgen bij het planten van bomen of houtige gewassen. We focussen in dit artikel op agroforestry in de zin van mengteelten op landbouwgrond, en daarmee laten we voedselbossen, boslandbouw en randbeplantingen van bomen buiten beschouwing.

De Wet natuurbescherming (Wnb)

kwam in 2017 in de plaats van de oude Boswet. Sindsdien zijn de provincies bevoegd gezag voor houtopstanden en daarmee ook verantwoordelijk voor meldingsplicht, regels over herplanting en ontheffingen van herplantplicht. De herplantplicht heeft het doel om het totale oppervlakte bos in Nederland vast te houden. Herplanting mag ook ergens anders

gebeuren dan waar de kap plaatsvindt. In de Wnb wordt een houtopstand wettelijk gedefinieerd als 'beplantingen van 0.1 ha of meer of een rijbeplanting met meer dan 20 bomen, gerekend over het totaal aantal rijen'. Hierdoor vallen agroforestry-systemen bijna altijd onder de definitie van houtopstanden. Gelukkig zijn er meerdere uitzonderingen die niet onder de definitie van houtopstanden vallen en die relevant zijn voor agroforestry. Voor deze uitzonderingen is de Wnb dus niet van toepassing en hoeft u niets te melden bij de provincie.

Relevante uitzonderingen van de Wet Natuurbescherming voor agroforestry (artikel 4.1, WNB):

- Fruitbomen en windschermen om boomgaarden
- Kerstbomen (niet ouder dan 20 jaar)
- Kweekgoed
- Beplantingen bestaande uit populieren, wilgen, essen of elzen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige

biomassa¹, indien zij:

- ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
- bestaan uit minstens tienduizend stoven² per ha per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter;
- zijn aangelegd na 1 januari 2013.

In de praktijk worden ook notenbomen geschaard onder fruitbomen en ook hiervoor geldt dus een uitzondering. Wilt u bomen in uw agroforestry-systeem planten die niet onder deze uitzonderingen vallen, dan mag u deze bomen vervolgens niet kappen zonder dit te melden bij de provincie en is er kans dat u herplantplicht heeft.

Buiten of binnen de bebouwde kom

maakt ook verschil: buiten is de provincie bevoegd gezag, binnen de gemeente. De gemeente kan eigen regels hebben opgesteld, bijvoorbeeld over houtopstanden zoals gedefinieerd in de Wnb. De Algemene Plaatselijke Verordening (APV) of een specifieke bomenverordening bepaalt precies hoe het zit met de bomen binnen de bebouwde kom van uw gemeente. In de APV kunnen uitzonderingen voor bepaalde situaties en boomsoorten opgenomen zijn. De boomstamdikte (op een hoogte van 130 cm) waarvoor meldings- en herplantingsplicht geldt, verschilt per

WAT IS AGROFORESTRY?

We spreken over agroforestry als houtige, meerjarige gewassen (bomen en struiken) bewust worden gemengd met akkerbouw, groenteteelt of grasland, op hetzelfde perceel. De houtige gewassen kunnen voor meerdere doeleinden geplant worden, bijvoorbeeld voor de productie van fruit, noten of hout. Doordat er voor meerdere doeleinden geplant kan worden, bestaan er ook veel verschillende agroforestry-systemen: eigenlijk zijn de combinaties oneindig. Bomen of houtige gewassen kunnen bijvoorbeeld in brede of smalle stroken geplant worden tussen stroken verschillende akkerbouw- of groentegewassen. Een andere vorm van agroforestry is bijvoorbeeld veeveelt met buitenloop voor de dieren onder verspreid geplaatste bomen of struiken.



Brede stroken teelt van haver met hoogstam appelbomen in groene stroken

Foto Kjell Sjelin



Leghennen met buitenloop in hakhoutbos voor de productie van biomassa

Foto Martin Boesmans - Probos



Rijen hazelnoot in struikvorm met akkerbouwteelt van aardappel intussen.

Foto Martin Wolfe - Organic Research Centre

gemeente en varieert tussen de 10 cm en 40 cm. Verder kunnen gebieden beschermd zijn voor natuurlijke of culturele waarden zoals openheid van het landschap en dan zijn vergunningen nodig voor aanplant en kap van bomen.

Voor de bestemmingsplannen op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is de gemeente verantwoordelijk. Omdat uw agroforestry-systeem landbouwproductie heeft als doel, wilt u waarschijnlijk dat de grond de bestemming landbouw blijft houden wanneer u bomen aanplant. Het is wellicht mogelijk om dit te regelen bij de gemeente.

Wilt u hout produceren en oogsten dan zijn nog een aantal regelingen van belang. Voor boswerkzaamheden kan de habitat-toets en de soorttoets van toepassing zijn. Ook zijn er mogelijk privaatrechtelijke regels van toepassing met betrekking tot de certificering van het hout (FSC of

PEFC) en mogelijk ook publiekrechtelijke EU-regels inzake duurzame bosbouw ingevolge de EU Timber Regulation (EUTR; de Europese Houtverordening). Ligt uw agroforestry-perceel in een gebied dat valt onder Natura 2000 of Natuurnetwerk Nederland (NNN, ook wel Ecologische Hoofdstructuur (EHS) genoemd) dan kunnen nog een aantal regels gelden, in de vorm van 'nee, tenzij'-toetsen. (zie tabel) Al met al kan men dus te maken krijgen met een stapeling en wirwar van diverse wettelijke regimes en toetsen die nogal chaotisch kunnen overkomen: houtopstanden in Wnb hoofdstuk 4, extra regels en toetsen voor Natura 2000- of EHS/NNN-gebieden, gemeentelijke regels en bestemmingen; mogelijk gelden er ook nog provinciale regels, bijvoorbeeld op het gebied van landschappelijkheid.

Wat u kunt doen:

- Informeer bij uw provincie over:
 - de Wnb regels omtrent 'houtopstan-

den' (herplanting en meldingsplicht) van uw regio;

- of uw percelen zich bevinden in Natura 2000- of EHS/NNN-gebied;
- provinciale regels op het gebied van landschappelijkheid.
- Informeer bij uw gemeente over:
 - de gemeentelijke APV (ligt uw perceel in de bebouwde kom?);
 - het bestemmingsplan (mogen bomen of struiken staan op deze locatie?);
 - over andere eventuele bijzonderheden van uw locatie.
- Zorg ervoor bij uw gemeente dat uw agroforestry-perceel de bestemming landbouw blijft houden, met landbouwproductie als doel is dit mogelijk. Een bestemming ligt lang vast. ■

Isabella Selin Norén en Marcel Vijn zijn stagiaire en onderzoeker bij Wageningen Research.

Meer informatie in een factsheet: edepot.wur.nl/454070.

[1- Dit valt onder hakhout in de GLB.
[2- Een stomp is het onderste deel van een boom die herhaaldelijk van zijn takken wordt ontdaan voor de winning van hakhout.

WELKE AGROFORESTRY SYSTEMEN VALLEN ONDER DE WNB DEFINITIE VOOR BOS?

Agroforestry met akkerbouw/groenteteelt en bomen/struiken zoals fruit- en notenbomen, bessenstruiken en kweekgoed	Agroforestry met akkerbouw/groenteteelt en bomen/struiken zoals eik, populier of kers voor houtproductie	Agroforestry met veeveelt en bomen/struiken zoals fruit- en notenbomen, bessenstruiken en kweekgoed	Agroforestry met veeveelt en bomen/struiken zoals eik, populier of kers voor houtproductie	Agroforestry met veeveelt en een dichte beplanting met bomen voor houtige biomassa van de soorten wilg, els, of es
Nee	Ja, indien 0.1 hectare of rijen met in totaal meer dan 20 bomen	Nee	Ja, indien 0.1 hectare of rijen met in totaal meer dan 20 bomen	Nee, maar alleen dichte plantages